

דברים שרציתי לומר

אורי הייטנר, אורטל = uriheitner@gmail.com

בזכות השמירה על הדת והמרד בדת

כל הישגיו של העם היהודי במאה השנים האחרונות - שרידות, שיבה לישראל, החייאת השפה, הקמת מדינת לאום - נבעו מהשמירה על הדת ומהמרידה בה

שלה. ללא המהפכה הציונית, ספק רב אם העם היהודי היה שורד את השואה. לבטח היו נשארות פה ושם קהילות יהודיות, אך לא הייתה אומה יהודית.

המרד בדת לא היה התנתקות מן הדת ומן המסורת היהודית. משה מנדלסון, הדמות המרכזית בהשכלה, היה יהודי דתי ואדוק. ודאי שהזרמים ביהדות הם זרמים דתיים. הספרות העברית, ספרות התחייה, שהייתה אף היא מרד בדת, הייתה מבוססת על הקניינים התרבותיים והרוחניים של מורשת היהדות. הציונות מעולם לא התנתקה מהיהדות. נהפוך הוא. הרצל אמר שהחזרה ליהדות קודמת לחזרה לארץ היהודים. היהדות הייתה מרכיב יסודי בתרבות הלאומית היהודית. עצם הרעיון של שיבת ציון, קיבוץ גלויות, החייאת השפה וכד', ינקו כולם ממסורת ישראל.

המרד בדת יצר את הלאומיות היהודית, שאינה מנותקת מן הדת, אך היא רחבה מדל"ת אמותיה. הדת היא חלק ממנה, חלק חשוב, אך אינה תכליתה. ללא הדת, אי אפשר היה להקים ולקיים זהות לאומית יהודית. אך הזהות הלאומית היהודית רחבה ועמוקה הרבה יותר מן הזהות הדתית.

שורשים של כולנו

ההכרה בכך שהשמירה על הדת והמרד בדת הם ששמרו על העם היהודי, והבטיחו שנצח ישראל לא ישקר, ראוייה להביא להערכה וכבוד של כולנו הן לשמירה והן למרד. מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים - הנה, השמירה על הדת והשמירה על מסורת המרד ראויים להמשיך ולדור זה לצד זה בתוכנו, בדו-קיום של שותפות ציונית, לצד קיום אורחות חיים שונים. התרבות היהודית על כל גווניה היא התרבות הלאומית שלנו ובשל עתיקותה, רובה מבוססת על הדת וגם התרבות היהודית החילונית צמחה מתוך אותם שורשים. אלה שורשים של כולנו והאינטרס לטפחם אינו אינטרס דתי בלבד, אלא אינטרס לאומי מובהק. אך התרבות היהודית אינה רק הדת ולבטח לא פרשנות אחת של כתבי היהדות. שבעים פנים לתורה - פירושה היום גם פנים

בדל"ת אמות של הלכה, רוב העם היה הולך לאיבוד ונטמע בסביבתו. היו נשארות קהילות יהודיות פה ושם, אך לבטח לא לאום יהודי. אלמלא ההשכלה והקיום היהודי הלאומי, שאינו רק דתי, לא הייתה הציונות.

הזהות הלאומית- היהודית רחבה מן הזהות הדתית

הציונות, כולל הציונות הדתית, הייתה מרד מובהק בדת. היהודים הדתיים דגלו בצפייה פאסיבית לגאולה נסית והיו מחויבים לשלוש השבועות שהשביע הקב"ה את ישראל: שלא לעלות בחומה (כלומר יהודים, כבודדים, יכולים לעלות לארץ ישראל, אך לא עלייה לאומית של העם לארץ), שלא לדחוק את הקץ (כלומר להמתין בסבלנות לכואו של משיח צדקנו, שיגאל אותנו) ושלא למרוד בגויים. יש גרסאות שונות לשבועות, אך העיקרון הוא אותו עיקרון. הציונות מרדה בכך והתבססה על שלושה עיקרים: א. עלייה בחומה. ב. דחיקת הקץ. ג. ככל שהדבר דרוש - מרד בגויים. גם תחיית השפה העברית הייתה מרד בדת, שראתה בעברית לשון הקודש ובהחייאתה - חילון וחילול

זכות מה קרה הפלא הגדול של העם היהודי - איך זה, שבניגוד לכל עמי קדם שגלו ממולדתם, או שארצותיהם נכבשו

בידי מעצמות, העם היהודי הוא היחיד ששרד? ואיך הוא הצליח לשרוד, חרף היותו מנותק מאדמתו, מפורז בין עמים רבים, נרדף וחלש? ואיך הוא הצליח למשות את עצמו מביצת הגלות וללכת קוממיות בארצו - לשוב לארץ ישראל, להחיות את השפה העברית, להקים מדינת לאום יהודית משגשגת?

יש לכך שתי סיבות: השמירה על הדת והמרד בדת.

בלי השמירה על הדת, העם היהודי היה מתבולל בסביבתו ונעלם. אין בכך ספק. השמירה על הדת, ההלכות של התבדלות מן הסביבה, הכמיהה לגאולה לאומית והגעגוע לציון הם ששמרו על הזיקה בין היהודים הפזורים בכל רחבי תבל ועל עצם קיום העם.

אך ללא המרד בדת, של תנועת ההשכלה, של הזרמים הרפורמי והקונסרבטיבי, ובעיקר של הציונות, העם לא היה יכול להמשיך ולהתקיים. בתקופת החילון במערב, אלמלא נוצרה האפשרות לקיום יהודי לא-דתי; אילו העם היהודי היה ממשיך להסתגר

הציונות מעולם לא התנתקה מהיהדות. נהפוך הוא. הרצל אמר שהחזרה ליהדות קודמת לחזרה לארץ היהודים. היהדות הייתה מרכיב יסודי בתרבות הלאומית היהודית. שיבת ציון, קיבוץ גלויות, החייאת השפה וכד', ינקו כולם ממסורת ישראל

שאינן דתיות.

כיוון שהדת היהודית היא דת ייחודית לעם היהודי בלבד ולעם היהודי יש דת אחת בלבד, העם היהודי אינו יכול להתנתק מן הדת, שהיא חלק ממנו. איני מקבל אמירה של יהודי, שהוא "חסר דת". מעצם היותו חלק מעם שיש לו דת, גם לו, כפרט, יש דת. יחסו אליה יכול להיות זה או אחר. גם יחס של עוינות וכפירה הוא יחס הנובע מהזיקה לדת. יהודי אינו כופר בדת הנוצרית, כי היא אינה נוגעת לו. אך הניסיון להציג זהות מוחלטת בין הלאומיות היהודית לדת היהודית מנותק מן העובדות

ההיסטוריות, מן המציאות הדמוגרפית ומן המציאות התרבותית.

כיוון שהעם היהודי אינו רק דת, אלא הוא קודם כול ומעל לכול לאום - אין שום היגיון שההצטרפות אליו תהיה רק דתית ושומרי הסף של הכניסה לעם היהודי יהיו אנשי הדת בלבד, בטח לא הקיצוניים שבהם ורק על פי ההלכה. שעה שרוב העם היהודי, בארץ ובתפוצות, אינו חי על פי ההלכה, בוודאי לא בפרשנות האורתודוקסית שלה, לא ייתכן שמי שרוצה לקשור את גורלו עם העם היהודי ולהצטרף אליו, כדי לחיות כפי שחיים רוב היהודים בדורו, יידרש לאמץ אורח חיים של מיעוט בעם ישראל. זה לא יכול לעבור. ההלכה חייבת להתאים את עצמה למציאות שהשתנתה, כפי שבעבר היא ידעה והשכילה להתאים את עצמה לאתגרי הזמן והמקום, אחרת לא תהיה רלוונטית. התעקשות על מונופול אורתודוקסי על הגיור, תיצור מציאות של היטמעות המונית בעם היהודי בלי גיור. האם לאורך זמן אפשר יהיה לקיים רשימות יחסין כדי לסמן את היהודים שכביכול אינם "כשרים" על פי הרבנות? הרי זה לא ילך.

כל הניסיונות להתנקש בחוק השבות, לא להכיר ביהדותם של רבים מאתנו, מובילים לקרע חמור בעם ובסופו של דבר - נדונו לכישלון.

אורי הייטנר, אורטל

ההלכה חייבת להתאים את עצמה למציאות שהשתנתה, כפי שבעבר היא ידעה להתאים את עצמה לאתגרי הזמן והמקום, אחרת לא תהיה רלוונטית. התעקשות על מונופול אורתודוקסי על הגיור, תיצור מציאות של היטמעות המונית בעם היהודי בלי גיור